

Dr. İsmail GÜNDÜZ / Büyükçekmece Kaymakamı

Afete Hazırlık Çalışmalarında Hangi Aşamaya Önem Vermeliyiz?

Afetler kaçınılmaz olarak karşılaştığımız ve toplum hayatını olumsuz şekilde etkileyen olaylardır. Afetlerin kaçınılmazlığı nedeniyle afete hazırlıklı olmak ve afetlerle birlikte yaşamayı öğrenmek gerekmektedir.

Afetlere bu açıdan bakıldığında afete hazırlık çalışmalarında afetin hangi aşamalarındaki çalışmalara önem vereceğiz sorusuyla karşılaşmaktayız.

Afet aşamaları genel olarak şu şekilde sıralanmaktadır;

a – Zarar Azaltma

b – Önceden Hazırlık

c – Afete Müdahale ve Acil Kurtarma

d – Afet Sonrası İyileştirme

Afetin bu aşamaları her biri kendi içinde farklı özellikleri içinde barındıran süreçlerdir. Her aşamada afet öncesi ve sonrasında yapılacak ve yapılması gereken çalışmalar farklılık göstermektedir. Afet öncesinde yaşanacak süreci ifade eden zarar azaltma ve önceden hazırlık aşamaları, daha çok afetlerde karşılaşılabilecek zararın önüne geçmek ve etkilerini en aza indirmeyi amaçlayan çalışmalardır. Afet anı ve sonrası aşamalarındaki çalışmalar ise afet olduktan sonraki süreçte karşılaşılan zarar ve tehlikeyi en aza indirebilmeyi, afetin etkilerini mümkün olan en kısa zaman süreci içerisinde atlatılabilmeyi ve telafi etmeyi amaçlamaktadır.

Afet süreci ve afet aşamalarındaki çalışmaları kabaca sınıflandıracak olursak iki ana döneme ayırabiliriz.

Bunlar;

a – Afet Öncesi Çalışmalar

b – Afet Anı ve Sonrası Çalışmalar.

Afete hazırlık çalışmaları ile afet yönetimi çalışmalarını planlarken kamu yöneticilerinin bu iki dönemin niteliklerinin, yapılacak çalışmaların ve sosyal – yönetsel atmosferlerinin birbirinden tamamen farklı olduğunu kabul etmesi gerekmektedir. Afet öncesi çalışmalar normal toplumsal-yönetsel atmosferde yürütülmektedir.

Afet anı ve sonrası dönemdeki çalışmalar ise toplum hayatının normalin dışına çıktığı olağanüstü (hatta kaotik) atmosferde yürütülmektedir. Bu iki dönemin birbirinden bu kadar farklı nitelik taşıması yapılacak çalışmaların ve uygulanacak afet yönetim sisteminin de birbirinden oldukça farklı olmasını gerektirmektedir.

Afet öncesi çalışmalarda şu konulara yoğunlaşılmalıdır:

* Bir afet durumunda bireysel olarak nasıl davranacağımız ve ayakta kalabileceğimize hazırlıklı olmak. Afete hazırlık eğitimleri ile vatandaş bilinçlendirilmesinin sağlanması.

* Beklenen olası afetin çeşidine göre zarar azaltmaya yönelik hazırlık yapılması. Örn. Bölge deprem riski olan bir bölge ise konutlar ve diğer yapı stokunun depreme dayanıklı hale getirilmesi, güçlendirilmesi veya önceden belirlenen standartlara uygun inşasının sağlanması.

* Kentsel yerleşim alanlarının ve endüstriyel tesislerin yer seçiminde olası afet beklentisinden en az etkilenecek, afet sonrasında çevresel felakete neden olmayacak şekilde yer seçimi ve imar çalışmalarının yapılması. Örn. Deprem, yanardağ tehlikesi, sel baskınları, tsunamiler gibi olası afetlerin göz önünde bulundurulması.

* Teknolojik afete neden olabilecek endüstriyel tesislerin güvenlik standartlarının yükseltilmesi ve buna yönelik önlemlerin alınması. Örn. Nükleer reaktör veya kimyasal sızıntı ile petrol sızıntıları na yol açabilecek tesisler gibi.

Afet anı ve sonrasında yürütülecek çalışmalarda şu konulara önem verilmalıdır.

* Afete tepki çalışmaları. Bu çalışmalar acil müdahale, kurtarma çalışmaları ve acil yardım çalışmaları.

* Afet bölgesinde kalanların can ve mal güvenliklerinin sağlanması. Huzur ve sükun bir an önce sağlanması, yağmalama olaylarının önlenmesi.

Afetzedelerin hayatlarını idame ettirebileceği ortamın sağlanması.

* Temiz su ve hijyenin sağlanması ve afet sonrası oluşabilecek bulaşıcı hastalıkları önlenmesi

* Doğal veya teknolojik afetin ikincil etkileri sonucunda yayılarak çevresel felakete dönüşmesini önleyecek tedbirlerin alınması. Örn. 2011 Japonya-Miyagi Depremi sonrasında nükleer reaktörlerin etkilenecek patlaması ve çevresel felakete neden olması, 1999 Marmara Depreminde İzmit'teki ATAŞ Petrol Rafinerisinde yangın çıkması, aynı depremde Yalova'daki AKSA tesislerindeki sızıntı sonucunda çevreye zehirli kimyevi madde yayılması gibi.

* Hayatın en kısa sürede normale dönmesi sağlayacak tedbirlerin alınması.

Afet Yönetiminde; afet öncesi çalışmalar mı önemlidir, yoksa afet sonrası çalışmalar mı?

Afetle mücadelede afet aşamalarından hangisine önem vererek çalışmalar yürütülmelidir sorusu pek çok afet yazarının üzerinde tartıştığı soru olmuştur. Sorunun cevabı büyük çoğunlukla afet öncesi çalışmaların önemli olduğu şeklinde verilmektedir. Bu ölçüde yaygın kabul gören bu cevabın yeterli olmadığı yaşadığımız son büyük afetlerde kendini göstermiştir.

Bu sebeple sorunun tartışılması gerektiği ve kesin kabul gören doğruların gerçek hayatta karşılaştığımız afetlerde doğru cevabı oluşturmadığını düşünmekteyiz. Ayrıca bazı ön kabullerle sorunun cevabı kısa yoldan bulunmaya çalışılmakta ve sorumluluktan kurtulma yoluna gidildiğini düşünmekteyiz.

Bu ön kabullerden en önemlisini afet öncesi yapılacak imar v.b. çalışmalarda alınacak tedbirler sonucunda afetin zararından kurtulabileceğimiz görüşü oluşturmaktadır.

Hâlbuki son 10 yılda yaşamış olduğumuz, dünyanın farklı coğrafyalarındaki

büyük afetlerde afet öncesi imar faaliyetlerinin mükemmele yakın olduğu, afete hazırlık açısından alınması gereken her türlü tedbirin büyük oranda alındığı ancak tüm bu önlemlere rağmen afetin doğurduğu zararlardan kaçınılamadığı görülmüştür. A.B.D.'de 2005 yılında yaşanmış olan Rita ve Katrina kasırgala-

Afet öncesi hazırlık çalışmalarının etkisiyle bir afet durumunda karşılaşılabilecek zararın azaltılması sağlanacak, risk yönetimi kavramı ile muhtemel zararlar küçültülecektir.

rı, Endonezya Depremi ve Tsunamisi ile 2011 yılında yaşanmış olan Japonya - Miyagi Depremi ve Tsunamisi bu görüşümüzün doğruluğunu teyit etmektedir. Öyleyse afet öncesi afete hazırlık çalışmaları ne kadar önemliyse, afet olduktan sonra yürütülecek olan afet yönetimi çalışmaları da o kadar önemlidir.

Bu sebeple afet yönetimi çalışmalarını iki ana başlığa ayırmak, ikisine de aynı önem derecesini vererek yürütmek gerekir. Bir yandan afet öncesi hazırlık ve zarar azaltma çalışmaları yürütülürken, diğer yandan da afet olduktan sonra yürütülecek olan acil müdahale ve kurtarma çalışmaları da aynı derecede önem verilerek yürütülmelidir.

Böylece; afet öncesi hazırlık çalışmalarının etkisiyle bir afet durumunda karşılaşılabilecek zararın azaltılması sağlanacak, risk yönetimi kavramı ile muhtemel zararlar küçültülecektir. Diğer yandan ise afet sonrasına yönelik yapılacak çalışmalar ile gerçek afetlerde karşılaştığımız reel zararlar ve tehditler ile sistematik olarak mücadele edebilmenin modeli geliştirilecektir.

Afet yönetimine bu açıdan baktığımızda yukarıda bir kısmını kısaca saydığımız afet sonrası yürütülecek olan çalışmaların da afet öncesi çalışmalar kadar önemli olduğu ve hatta daha da öncelikli olduğu görüşünü savunmaktayız.